

Uljarice

Priručnik dobre

poljoprivredne prakse

Korisne informacije o planiranju, uzgoju i uspješnoj prodaji prinosa uljarica

Project supported by:

Intelligent Energy Europe

www.probio-project.com

Uljana repica

Uljana repica mora se uzgajati u plodosmjerni, što omogućuje povećanje prinosa prvoga žita u plodoredu i osigurava dobru kontrolu travnih korova. Uljana repica može se uzgajati na većini tipova tla, ali je jako osjetljiva na lošu zračnost i zbijenost tla. Ishranjenost hranjivim tvarima pogoršava se u tlu čija kiselost odstupa od optimalnoga pH 6–7,5.

Idealno je vrijeme sjetve od kraja kolovoza do druge polovice rujna. U mnogim je pokusima dobar prinos postignut već kod ravnomjerne podjele 9 biljaka po m^2 . Preporučena je sjetvena norma za ozimu uljanu repicu između 3 kg/ha (60 sjemena/ m^2) i 6 kg/ha (120 sjemena/ m^2), ovisno o sorti i njezinoj sposobnosti prezimljavanja. Rana sjetva može prouzročiti preranu proljetnu cvatnju i oštećenja zbog hladnoće. Slabo prihranjeno tlo zajedno s hladnoćom i napadom puževa znatno onemogućuje uspostavljanje optimalne gustoće sjetve te je zato dobro povećati sjetvenu normu.

Uljana repica sije se na dubinu od 2 do 3 cm, pri čemu su izuzetno značajni kvaliteta sjetvene posteljice, odgovarajuća vlažnost tla i dobar kontakt sjemena s tlom, koji se postiže dobrom obradom i drljanjem tla. Za dobru ishranu biljaka treba dodati dušik, fosfor (P_2O_5) i kalij (K_2O) već prigodom sjetve.

Prije sušenja skladište se mora posve očistiti i dezinficirati. Također treba imati na umu da mala zrna uljane repice mogu lako kliznuti iz košara za sušenje u kanale. Zato prije spremanja obavezno treba dobro pregledati sve skladišne kapacitete i kasnije ih tijekom skladištenja odgovarajuće održavati.

Zrna uljane repice moraju se odmah nakon žetve brzo ohladiti da se zadrži kvaliteta ulja i spriječi opasnost od napada plijesni i moljaca. Najučinkovitije hlađenje postiže se u posebnim skladištima za uljanu repicu. U skladištima za žita odgovarajući protok zraka može se osigurati samo smanjenjem debljine sloja provjetravanja. Skladištenje zrna na niskim temperaturama smanjuje povećanje količine slobodnih masnih kiselina u raspučnim zrnima te sprječava razvoj plijesni i moljaca.

Pri sušenju uljane repice temperatura zraka ne smije prijeći $70^{\circ}C$ ako zrnje sadržava više od 12,5% vlage i $80^{\circ}C$ ako je u zrnju manje od 12,5% vlage. Temperatura zraka također se mora smanjiti za $10^{\circ}C$ ako se za vrijeme sušenja zrna ne miješaju. Ako zrna uljane repice želimo upotrijebiti za sjeme, a sadržaj vlage manji je od 17%, temperatura zraka ne smije prijeći $65^{\circ}C$. U skladištu vlaga uljane repice ne smije prijeći polovicu vlage kod žitarica i zato se skladišti kad sadržava 7,5% do 8% vlage.

Soja

Soja je jedna od najvažnijih svjetskih kultura i značajan je izvor ulja i bjelančevina. Od sojinih zrna najprije se ekstrakcijom otapalima dobivaju ulja, a zatim se preostale komine prerađuju u stočnu krmu.

Najbolji prinos soje postiže se ako se sije početkom svibnja. Povoljni uvjeti rasta pri sjetvi osiguravaju uspješno klijanje i dobru kondiciju mladih biljaka; pritom bi minimalna temperatura tla trebala biti između 12 i 15°C. S povišenjem temperature izrazito se povećava udio klijavosti sjemena.

Soja je prilično otporna kultura, dobro prilagođena za rast na različitim tipovima tla, ali se najveće količine najkvalitetnijih zrna mogu proizvesti samo na najboljem tlu. Zato će jedino zdravo, pognojeno i rahlo tlo osigurati normalnu klijavost i rast biljaka te istodobno omogućiti zaštitu od različitih negativnih vremenskih prilika, kao što su mraz, hladnoća, suša ili prekomjerna vlaga.

Za dobro nicanje treba sijati na dubinu od 2,5 do 3,5 cm, a preporučena gustoća sjetve iznosi između 70.000 i 180.000 biljaka po hektaru. Ako je međuredni razmak širok, ciljna je gustoća 150.000 biljaka, a ako je međuredni razmak uzak, po hektaru ima 175.000 biljaka. Kod manjih gustoća biljka je bujnija i opasnost od polijeganja manja je, ali mahune rastu bliže tlu.

Soja počinje razvijati mahune po cijeloj visini, pri čemu se prve javljaju već 7 do 10 cm iznad zemlje i većina je na donjoj polovici biljke. Zbog toga svojstva tlo mora biti poravnato prije sjetve tako da se sjetva jednostavno odvija. Na taj se način sprječava začepljenje kose hedera za vrijeme žetve, koja mora biti podešena na najnižu moguću visinu da bi žetva bila kvalitetna.

Nepravilna regulacija visine žetve kod niskog rasta mahuna može prouzročiti i do 90% gubitaka nastalih pri kombajniranju i prije nego što stroj požanje biljke. Mahune soje lako se vrše i čiste, ali u vrijeme žetve brzina bubnja mora biti veća od brzine vožnje barem za 1,25 puta. Pri nepravilnoj regulaciji stroja počinje drobljenje i lomljenje zrna te se zato izrazito povećava gubitak sjemena.

Suncokret

Suncokret je u svjetskom mjerilu jedna od vodećih uljarica. Za nesmetano nicanje i razvoj potrebno mu je dobro zagrijano tlo na temperaturu od 8 do 12°C. Na niske temperature srednje je otporan sve do razvojne faze od četiri do šest pravih listova.

Suncokret se može uspješno uzgajati na različitim tipovima tla budući da dobro podnosi malo kiselo do neutralno tlo s manjim udjelom slanosti. Najbolje uspijeva na dubokom ilovastom tlu s pH između 6,5 i 8,5, koje se po potrebi može i navodnjavati. Izrazito mu odgovara dobro pognojeno, porozno, vlažno humusno tlo.

Za uzgoj suncokreta prije sjetve iz tla treba dobro ukloniti sav korov, što se najlakše postiže osnovnom obradom lemešnim plugom, nakon čega slijedi predsjetvena obrada. Tijekom sjetve i nicanja suncokreta tlo mora sadržavati dovoljno vlage, koja se može osigurati minimalnom obradom tla ili navodnjavanjem prije sjetve.

Optimalan je rok sjetve suncokreta od sredine travnja do svibnja, kada temperatura tla dostigne barem 3°C. Za brzo nicanje bolje je da tlo do dubine od 10 cm bude zagrijano na barem 8°C; naime ranija sjetva može izrazito smanjiti klijavost. Za preporučenu gustoću sjetve od 5 do 6,5 biljaka po m² ili 60.000–65.000 biljaka po hektaru dovoljno je 8–10 kg sjemena. Za dobar rast suncokretu je potrebno puno sunca. Zato se sije s međurednim razmakom od 45 cm i razmakom redova od 20 cm te na dubinu od 3 do 4 cm.

Suncokret se može početi žeti kada količina vlage u sjemenu padne ispod 20%. Za kombajniranje se upotrebljavaju univerzalni žitni kombajni s prilagođenim hederima za žetvu suncokreta. Urod suncokreta u našim uvjetima iznosi između 2500 i 3000 kg sjemena po hektaru. Budući da sjeme suncokreta sadržava između 40 i 50 % ulja, suncokret je kultura koja daje najviše čistoga ulja po jedinici površine.